

Володимир Вовченко (1950–2025): мисливствознавець, науковець, наставник (пам'яті колеги)

Ярослава Карташова¹, Наталія Лебедева^{2*}

¹*Запорізький національний університет (Запоріжжя, Україна)*

²*Українське териологічне товариство НАН України (Київ, Україна)*

**Email: natalyredfox@gmail.com; orcid: 0000-0001-9831-6975*

KARTASHOVA, Y., N. LEBEDIEVA. Volodymyr Vovchenko (1950–2025): a game expert, scientist, and mentor (in memory of a colleague). — An essay about a wildlife biologist and game expert who devoted his life to the development of Ukraine's hunting industry, the improvement of sustainable wildlife management practices, and the monitoring of wild animal populations. After graduating from Dnipro State University, he began his professional career in the harsh north, on Wrangel Island, where he studied the Arctic fauna and worked on the protection of vulnerable species. Upon returning to Ukraine, he spent many years at Zaporizhzhia National University, sharing his knowledge with new generations of natural scientists. He made a significant contribution to the establishment of higher education in wildlife management in Ukraine.

Біографічна довідка

Володимир Юхимович Вовченко народився 11 серпня 1950 р. у с. Володимирівка Знамянського р-ну Кіровоградської обл. Кваліфікацію біолога здобув на кафедрі зоології Дніпропетровського університету у 1974 р. Трудове життя розпочав у 1975 р. у Лабораторії териології Інституту біологічних проблем Півночі (м. Магадан). У 1981–1986 рр. працював в Управлінні мисливсько-промислового господарства при Магаданському облвиконкомі.

В цьому управлінні спочатку був на посаді старшого мисливствознавця Відділу охорони і відтворення об'єктів мисливської фауни, і вже наприкінці 1981 р. став начальником цього відділу. За його ініціативою у 1987 р. створено Магаданський комплексний відділ Центральної науково-дослідної лабораторії мисливського господарства і заповідників, який досліджував питання охорони й використання копитних та хутрових звірів Північно-Східного Сибіру.

Рис. 1. Володимир Вовченко у кабінеті після проведених занять. Архів кафедри, 2012 р.

Рис. 2. Володимир Вовченко на о. Врангеля. фото є у книжці «Пароль Чукотка» (авт. Е. В. Сычев, 2012, [URL](#))

Із 1991 р. став викладачем у Запорізькому державному університеті на кафедрі зоології та мисливствознавства. З 2019 р. обіймав посаду начальника Регіонального навчально-науково центру «Екологія» Запорізького національного університету. Працював на кафедрі до кінця життя. Пішов із життя 3 вересня 2025 р., похований у Запоріжжі.

Доробки в галузі теріології

До сфери наукових інтересів Володимира Юхимовича входили: розробка заходів з моніторингу видів мисливської фауни, місць їх мешкання та режимів ведення мисливського господарства, обґрунтування заходів із напіввільного утримання та розведення представників мисливської фауни, дослідження впливу діяльності виробничих підприємств на фауністичні комплекси, визначення шляхів покращення стану мисливських угідь¹.

У 1976–1980 рр. як співробітник лабораторії ІБПП Володимир Юхимович брав участь у проєкті з охорони природи та збереження вразливих видів на о. Врангеля у межах радянсько-американського договору «Акліматизація вівцебиків (*Ovibos moschatus*) з о. Нунівак, США на о. Врангеля, СРСР», у фундаментальних дослідженнях з охорони і раціонального використання копитних та хутрових звірів Північно-Східного Сибіру.

За участі В. Вовченка у 2001 р. в ЗНУ створено госпрозрахункову науково-дослідну лабораторію біоресурсів, надалі реорганізовану у навчально-науково-виробничу лабораторію з тією ж назвою. Її завданнями стали проєктно-пошукові роботи з удосконалення роботи мисливських господарств; розробка і впровадження заходів з охорони і відтворення природних ресурсів [Вовченко *et al.* 2005]. У 2007 р. він стає членом Науково-технічної ради Держкомлісгоспу України у секції «Мисливське господарство».

В різні роки «запорізького» періоду (1991–2025) від продовжував фундаментальні дослідження мисливської теріофауни, часто у співпраці з іншими мисливствознавцями. Прикладами таких досліджень є «Статеві-вікова структура популяції лані європейської (*Cervus dama* L.) на острові Джа-

¹ Сайт кафедри біології лісу, мисливствознавства та іхтіології Запорізького університету ([URL](#)).

рилгач» [Домніч & Вовченко 2010]; «Динаміка зміни чисельності лисиці та зайця в системі "хижак–жертва"» [Домніч *et al.* 2011] та «Особливості живлення дикого кабана (*Sus scrofa*) заплавних та степових біогеоценозів південного сходу України» [Кравцов *et al.* 2015].

У 2015 р. Володимир Юхимович у складі колективу авторів бере участь у розробці «Проекту моделі реформування та розвитку мисливського господарства України», який реалізується державними органами виконавчої влади України [Мироненко *et al.* 2015].

Суміжні сфери

Викладацька та наукова діяльність Володимира Юхимовича розпочалась у 1991 р. у Запорізькому національному університеті. У 1090-ті роки і надалі він бере активну участь у створенні на базі Запорізького університету вищої школи мисливствознавства та кафедри біології лісу, мисливствознавства та іхтіології [Біологічний... 2007], співпрацює з Державним комітетом лісового господарства України (Держкомлісгоспу України).

На початку 2000-х років В. Вовченко став одним з авторів Закону України «Про мисливське господарство та полювання» (2000 р.) та «Порядку проведення упорядкування мисливських угідь» (2001 р.).

Володимир Вовченко вів публіцистичну діяльність, висвітлюючи питання реформування ведення мисливського господарства та сталого використання мисливських ресурсів у профільному виданні «Лісовий та мисливський журналі» [Вовченко 2015; 2016; 2017].

В останні роки Володимир Юхимович був членом Національної науково-технічної ради з мисливського господарства та полювання Всеукраїнської асоціації мисливців та користувачів мисливських угідь².

З ним не завжди було просто, оскільки він не любив компроміси, а також був доволі рішучим у відговоренні жінок займатися мисливствознавством. Проте в усьому він мав щирю і відкриту позицію, ніколи не шукав якоїсь вигоди та не будував якихось схем, залишаючись відданим своєму фаху. Власне, через ці особливості та свою незмінно командну роботу завжди більше сприяв іншим, ніж власному росту, через що, так вже сталося, не захистив дисертацію і не написав дозну монографію, безмірно сприяючи в тому іншим колегам, хоч був не менш достойним такого росту.

Володимир Юхимович був людиною з великим досвідом і щирою відданістю своїй справі, глибоким розумінням природи та прагненням до сталого розвитку. Він допомагав знайти правильний напрямок і незмінно мотивував молодших колег не зупинятися у професійному розвитку.

² Протокол № 2/2019 засідання Президії Ради Громадської спілки «Всеукраїнська асоціація мисливців та користувачів мисливських угідь» від 22.10.2019. (URL <https://www.uahhg.org.ua/wp-content/uploads/2020/05/Склад-НТФ-1.doc>)

Подяки

Проект цього нарису підготовлений і переданий авторам упорядником цього видання І. Загороднюком, за що висловлюємо колезі щирю подяку.

Література

- Біологічний... 2007. *Біологічний факультет — 20 років потому. Ювілейна книга до 20-річчя біологічного факультету ЗНУ*. Запоріжжя, 1–138.
- Вовченко, В. Ю., М. О. Малеванова, В. І. Домніч. 2005. Комплексна оцінка мисливсько-господарської діяльності користувачів мисливських угідь України. *Науковий вісник НЛТУ України*, **15** (7): 100–102.
- Вовченко, В. Ю. 2015. Почуйте нас. *Лісовий та мисливський журнал*, № 5: 31.
- Вовченко, В. Ю. 2016. Законодавча євроінтеграція. *Лісовий та мисливський журнал*, № 5: 26–29.
- Вовченко, В. Ю. 2017. Надія галузі. *Лісовий та мисливський журнал*, № 2: 38–39.
- Домніч, В. І., В. Ю. Вовченко. 2010. Статеві-вікова структура популяції лані європейської (*Cervus dama L.*) на острові Джарилгач (басейн Чорного моря). *Питання біоіндикації та екології*, **15** (1): 107–113.
- Домніч, В. І., І. В. Делеган, А. Г. Вязовська, [et al.]. 2011. Динаміка зміни чисельності лисиці та зайця в системі «хижак–жертва». *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Біологія*, **30**: 64–81.
- Кравцов, О. А., В. І. Домніч, В. Ю. Вовченко. 2015. Особливості живлення дикого кабана (*Sus scrofa*) заплавної та степових біогеоценозів південного сходу України. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Біологія*, **38–39**: 20–24.
- Мироненко, М. О., І. М. Шеремет, О. Р. Проців, [et al.]. 2015. *Проект моделі реформування та розвитку мисливського господарства України*. ENPI East FLEG II. WWF-DCP, Київ, 1–261.

Резюме

КАРТАШОВА, Я., Н. ЛЕБЕДЄВА. Володимир Вовченко (1950–2025): мисливствознавець, науковець, наставник. — Нарис про біолога-мисливствознавства, який присвятив своє життя розвитку мисливської галузі України, вдосконаленню заходів щодо ведення та сталого використання мисливських ресурсів, моніторингу популяцій диких тварин. Після закінчення Дніпропетровського державного університету він розпочав свою професійну діяльність у суворих умовах Півночі — на острові Врангеля, де досліджував арктичну фауну та займався охороною вразливих видів. Після повернення в Україну, багато років працював у Запорізькому національному університеті, передаючи свої знання новим поколінням природознавців. Він залишив по собі певний внесок у розвиток формування вищої школи мисливствознавців в Україні.